

Jezus gevlucht

Periodethema: Jezus' geboorte
Mattheüs 2: 13-23

VOORAF

De wijzen uit het Oosten reisden naar Jeruzalem om het Koningskind, Dat naar de aanwijzing van deze ster geboren zou zijn, te aanbidden. In Jeruzalem wordt hen, in navolging van de profetie van Micha, de weg naar Bethlehem gewezen. Nadat zij het Kind hebben aanbeden, gaan zij weer terug naar hun eigen land.

a. De vlucht naar Egypte (Matth. 2: 13-15)

UITLEG VAN DE TEKST

Onmiddellijk na het vertrek van de wijzen verschijnt er opnieuw een engel aan Jozef om hem te zeggen dat hij met Maria en het kind Jezus naar Egypte moet vluchten (in Matth. 1: 20 wordt de eerste verschijning verhaald). We weten dat sinds de vierde eeuw voor Christus veel Joden zich, door de politieke situatie in hun eigen land, in Egypte vestigden. Ze woonden met name in de wereldstad Alexandrië. Zoals Abraham en de zonen van Jakob door de honger naar Egypte gedreven werden, zo ook Jezus. Daarom moest Jozef met Maria en Jezus naar Egypte vluchten en niet naar een ander land, opdat Israël de gelijkenis met zijn (heils)geschiedenis zou zien en zo Jezus als de Messias zou erkennen. Maar de vlucht van Maria en Jozef verwijst zelf ook weer naar een later gebeuren, nl. de vlucht van de gemeente in de eindtijd (zie hiervoor Matth. 24: 16, 22). Evenzo doet het optreden van Herodes denken aan de antichrist, omdat hij, hoewel hij geloofde in de goddelijke profetieën dat Jezus in Bethlehem geboren zou worden, toch op een satanische wijze probeerde het hemelse plan te verijdelen.

De engel spreekt over 'het Kind en Zijn moeder'. Door deze volgorde te gebruiken, ligt de nadruk op het bijzondere van dit Kind. Mattheüs neemt deze volgorde over in het beschrijven van het verdere van deze geschiedenis.

Jozef gehoorzaamt het Goddelijke bevel direct. Hij neemt het Kind en Zijn moeder en vertrekt die nacht naar Egypte. Zij zullen daar blijven tot koning Herodes is overleden. Mattheüs laat zien dat in dit gebeuren de profetie van Hosea wordt vervuld: 'Ik heb Mijn Zoon uit Egypte geroepen.'

Om te begrijpen waarom Mattheüs hier de woorden uit Hosea citeert, moeten we weten dat Joden de geschiedenis als weergave zagen van Gods raad. Er ligt een verband tussen Gods daden in het verleden en het heden. Al in het Oude Testament staat bij de profeten de verlossing van Israël uit Egypte model voor een nieuwe verlossing en een nieuw herstel van het volk in later tijd. Zo moeten we deze woorden lezen. Hij, Jezus, is de Messias, de belichaming van het ware Israël. In Jezus wordt de geschiedenis van Israël vervuld.

TER OVERWEGING

- God openbaart Zich liefst vier keer aan Jozef in een droom. In die tijd is dat een manier waarop God Zich openbaarde.
- Zoals Abraham, Jakob, zijn zonen en veel van hun nakomelingen naar Egypte vluchtten, zo vlucht de Heere Jezus naar Egypte. Jozef en Maria met Jezus moesten naar Egypte vluchten, zodat het volk de gelijkenis met haar eigen geschiedenis zou zien en zo Jezus als de Messias zou erkennen.

- De vlucht van Maria en Jozef verwijst ook naar een later gebeuren, namelijk de vlucht van de gemeente in de eindtijd, zoals die beschreven staat in Matth. 24 en Openb. 12.
- Het optreden van Herodes doet denken aan de antichrist, omdat hij Gods plan wil verijdelen.
- Zoals Mozes, de verlosser van Israël uit Egypte, moest uitwijken om te ontkomen aan de Farao, zo moet de grote Verlosser uitwijken om te ontkomen aan koning Herodes. In het Oude Testament is de verlossing van Israël uit Egypte door Mozes een schaduw, een voorbeeld van de verlossing die door de Messias wordt bewerkt. Tegen deze achtergrond moeten we de profetie uit Hos. 11: 1 zetten: 'Ik heb Mijn Zoon uit Egypte geroepen.'
- Wijs de kinderen ook op de verkondiging van Gods daden uit het verleden die klinken in het heden. Hij blijft Dezelfde.

b. De kindermoord in Bethlehem (Matth. 2: 16-18)

UITLEG VAN DE TEKST

Het wegblijven van de wijzen zal voor Herodes aanleiding geweest zijn om de zaak nog eens wat verder te onderzoeken. Hij komt er achter dat de wijzen hem bedrogen hebben. Dit bedrog moeten we op de juiste wijze duiden. Herodes zelf is de eerste bedrieger in dit verhaal. Onder een vals voorwendsel heeft hij van de wijzen de toezegging naar hem terug te komen als zij het Kind hebben aanbeden, verkregen. Uiteindelijk heeft God Zelf de wijzen ervan weerhouden terug te keren naar Jeruzalem.

Herodes is woedend, als hij ontdekt dat de wijzen via een andere weg naar hun land zijn teruggereisd. Hij besluit alle jongens van twee jaar en jonger in Bethlehem te laten doden. Zoals de Farao er op uit was Mozes, de verlosser van Israël uit Egypte, te doden (Ex.1: 22; 2: 15), evenzo probeerde Herodes de Messias te vermoorden. Vers 16 kan erop wijzen dat het bezoek van de wijzen plaatshad, toen Jezus al twee jaar oud was. Het is ook mogelijk dat Herodes een ruime marge heeft genomen. Hij wil zeker zijn van zijn zaak. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus vertelt niet over de kindermoord in Bethlehem. Waarschijnlijk valt deze misdaad in het niet bij de overige misdaden van Herodes. Hij vertelt wel dat Herodes drie van zijn zonen liet doden met 300 aanhangers, verder talrijke Farizeeën en voorname Joden en zijn eigen hoogste hofbeambten. Wij weten niet hoeveel inwoners Bethlehem in die tijd telde.

Maar wanneer het stadje op dat moment duizend inwoners telde, zullen er dertig tot veertig jongens onder de drie zijn geweest. Het lijkt aannemelijk dat het aantal tussen de tien en de dertig ligt. Mattheüs verwijst nadrukkelijk naar de profetie van Jeremia. Het valt op dat de wijze van verwijzen anders is dan even terug in vers 15. In vers 17 zegt hij niet 'opdat vervuld wordt', maar 'toen werd vervuld'. Mattheüs maakt blijkbaar verschil tussen dat wat God voorziet en toelaat (zoals in vers 17) en wat God voorziet en waarbij Hij in de vervulling actief betrokken is. Het graf van Rachel was in die tijd een heilige plaats. Iedereen in Bethlehem kon die plaats aanwijzen. In Jeremia 31 'hoort' de profeet Rachel huilen en klagen over haar kinderen, die in ballingschap weggevoerd zijn. Het gehuil wordt gehoord in Rama aan de grens tussen Israël en Juda, waar volgens Jeremia alle ballingen verzameld werden.

TER OVERWEGING

- De duivel is er vanaf het begin op uit geweest om Gods werk te vernietigen. We zien dat op verschillende momenten in de geschiedenis. Zoals de Farao er op uit was Mozes, de verlosser van Israël uit Egypte, te doden, zo probeerde Herodes de Messias te vermoorden. We kunnen lijnen trekken naar deze tijd, ook nu probeert hij Gods werk te vernietigen.
- Het kind dat Rachel in de landstreek van Bethlehem baarde, noemde zij Ben-oni. Dit betekent kind van mijn smart. De smart herhaalt zich in de tijd van de ballingschap, toen moeders met hun kinderen werden weggevoerd in ballingschap. Bij de kindermoord herhaalt de geschiedenis zich opnieuw. Volgens de Joodse traditie eindigt de Babylonische ballingschap pas wanneer de Messias komt. De vernietiging van het volk vindt dan zijn dieptepunt in de moord op onschuldige kinderen. Intussen is de Messias gekomen en niet vernietigd.
- Op al onze tranen is de Messias het antwoord. Hij troost degenen die zich met al hun zonden en schuld tot Hem wenden.

c. De terugkeer naar Nazareth (Matth. 2: 19-23)

UITLEG VAN DE TEKST

Jozef blijft met Maria en het Kind Jezus in Egypte tot de engel hem zegt dat zij terug kunnen keren. Dit gebeurt nadat Herodes gestorven is. Herodes was 69 jaar oud, toen hij stierf aan een koortsziekte (vgl. Flavius Josephus). Hij wist dat er niemand zou treuren als hij dood was en daarom liet hij alle hooggeplaatste personen in het land verzamelen in Jericho.

Hier werden ze in de renbaan gevangen gezet. Daarna beval hij zijn zuster Salome en haar echtgenoot Alexas hen allen om te brengen op het moment dat hij zou sterven. En omdat niemand dan nog wist dat ook hij gestorven was, zou het hele land wel treuren. Salome was echter bang voor de wraak van het volk en liet de aanzienlijken vrij namens de koning, voordat de dood van Herodes openlijk bekend werd. We weten niet precies hoe lang Jozef en Maria met de Heere Jezus in Egypte zijn gebleven. Het zal minimaal een jaar zijn geweest en maximaal drie. Als zij in Israël zijn teruggekomen, horen ze dat de zoon van Herodes, Archelaüs, koning is geworden over Judea. Dit kan er op wijzen dat Jozef van plan was zich in Bethlehem te vestigen. Archelaüs stond er om bekend in meerdere opzichten op zijn vader te lijken.

Opnieuw wees de Heere Jozef via een engel de weg. Hij vestigt zich in Nazareth. Nazareth is een klein stadje in Galilea. Mattheüs zegt: 'Opdat vervuld zou worden wat door de profeten gezegd is, dat Hij Nazaréner zal genoemd worden.' Opvallend is dat Mattheüs niet, zoals op andere plaatsen, naar één bepaalde profeet verwijst. Hij spreekt over profeten. Er zijn een paar mogelijkheden waarom Mattheüs de Heere Jezus aanduidt als Nazaréner ofwel man uit Nazareth. Allereerst is het woord Nazaréner of Nazoreeër een woordspeling op nazir. En nazireeër is iemand die door een speciale gelofte aan de dienst van God is gewijd (Num. 6 en Richt. 13). Vervolgens is Nazaréner of Nazoreeër een woordspeling op het woord netser dat in Jesaja 11 als rijsje of twijg wordt vertaald. Daar wordt gezegd dat uit de stronk van Isaï, een Rijsje voortkomt. Dat Rijsje is niemand minder dan de Heere Jezus, Die uit het vervallen koningshuis van David voortkomt.

Ten derde is het woord Nazaréner of Nazoreeër een aanduiding van een miskenning. Als de Heere Jezus later Nazaréner of man van Nazareth of Galileeër wordt genoemd, is dit in de meeste gevallen een teken van miskenning. Het wonen in Nazareth kan dan als een vervulling worden gezien van de profetieën, die zeggen dat de Messias onopvallend zal optreden en door Zijn volk miskend zal worden. We kunnen denken aan Jes. 42: 2, Jes. 53: 3 en Zach. 12: 10.

TER OVERWEGING

- De persoon van Jozef komt verschillende keren naar voren in deze geschiedenis. Verschillende keren hij krijgt via een engel een boodschap van God. Jozef handelt niet vanuit zichzelf. Hij wacht in afhankelijkheid op een boodschap van God. Daar zijn wel wat lessen uit te trekken. Hoe vaak lopen wij de Heere niet voor te voeten.

Wij moeten leren alles van Hem alleen te verwachten

- Vanuit deze geschiedenis kunnen we de kinderen er al op wijzen, hoe diep de Heere Jezus Zich vernederd heeft. Hij liet Zich opjagen als een hert. Hij woonde in een onbetekenend plaatsje, terwijl Hij Zelf God is en bleef. Nathanaël vroeg al aan Filippus: 'Kan uit Nazareth iets goeds komen (Joh. 1: 46-47)?' De bezetene in Kapernaüm riep: 'Laat af, wat hebben wij met u te doen, Gij Jezus Nazaréner, zijt Gij gekomen om mij te verderven?' Boven het kruis van de Heere Jezus komt het vernederende opschrift: 'Jezus de Nazaréner, de Koning der Joden.' Bedenk dat Hij Zich liet vernederen om ook zondige kinderen te kunnen redden.

In deze geschiedenis wordt Gods voorzienigheid duidelijk (vlg. artikel 13, Nederlandse Geloofsbelijdenis):

VAN DE VOORZIENIGHEID GODS EN REGERING ALLER DINGEN

Wij geloven dat die goede God, nadat Hij alle dingen geschapen had, deze niet heeft laten varen, noch aan het geval of de fortuin overgegeven, maar ze naar Zijn heiligen wil also stiert en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder Zijn ordinantie; hoewel nochtans God noch auteur is, noch schuld heeft van de zonde die er geschiedt. Want Zijn macht en goedheid is zo groot en onbegrijpelijk, dat Hij zeer wel en rechtvaardiglijk Zijn werk beschikt en doet, ook wanneer de duivelen en Goddelozen onrechtvaardiglijk handelen. En aangaande hetgeen Hij doet boven het begrip des menselijken verstands, datzelve willen wij niet curieuselijk onderzoeken, meer dan ons begrip verdragen kan; maar wij aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbied de rechtvaardige oordelen Gods, die ons verborgen zijn; ons tevreden houdende dat wij leerjongeren van Christus zijn, om alleen te leren hetgeen Hij ons aanwijst in Zijn Woord, zonder deze palen te overtreden. Deze lering geeft ons een onuitsprekelijken troost, als wij door haar geleerd worden dat ons niets bij geval overkomen kan, maar door de beschikking van onzen goedertieren hemelsen Vader, Die voor ons waakt met een Vaderlijke zorg, houdende alle schepselen onder Zijn heerschappij, also dat niet één haar van ons hoofd (want die zijn alle geteld) , ook niet één musje op de aarde vallen kan zonder den wil onzes Vaders. Waarop wij ons verlaten, wetende dat Hij de duivelen in den toom houdt en al onze vijanden, die ons zonder Zijn toelating en wil niet schaden kunnen. En hierin verwerpen wij de verdoemelijke dwaling der epicureeën, dewelke zeggen dat Zich God nergens mede bemoeit en alle dingen bij geval laat geschieden.

Ook zien we in deze geschiedenis wat de Heidelbergse Catechismus belijdt met vraag en antw. 37: 'Wat verstaat u door het woordje: Geleden?' 'Dat Hij aan lichaam en ziel, de hele tijd van Zijn leven op de aarde, maar bijzonder aan het einde van Zijn leven, de toorn van God tegen de zonde van het hele menselijke geslacht, gedragen heeft. Opdat Hij met Zijn lijden, als met het enige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis zou verlossen ons Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven zou verwerven.'